

Г.В.Соловйова*

**ПОСТАТЬ ГЕТЬМАНА ІВАНА ВИГОВСЬКОГО
В ЛИСТАХ ПАПСЬКИХ НУНЦІЇВ**

У статті на основі інформації з листів папських нунційів ідеться про основні віхи життя й політичної кар'єри гетьмана Івана Виговського. Описується обрання його на гетьманський уряд, українсько-московська війна 1658–1659 рр., відставка І.Виговського та його загибель.

Листування папських нунційів із державними секретарями Ватикану, безперечно, становить цінне джерело для вивчення історії України. Зауважимо, що до наукового обігу вони потрапили доволі недавно, у 1820-х рр., коли польський історик Ю.Немцевич опублікував «Зібрання історичних джерел з історії давньої Польщі» у 5-ти томах. Українські вчені звернулися до цього історичного джерела ще пізніше – на початку ХХ ст., коли М.Грушевський та В.Забугін надрукували оригінали листів папського нунція Джованні де Торреса за 1648–1649 рр. із перекладом російською мовою¹. Посилання на це джерело можна віднайти також у працях Ю.Мицика², С.Плохія³, Д.Наливайка⁴ та інших сучасних дослідників. Проте комплексних досліджень із перекладами цих листів наразі немає.

Для вивчення історії України найбільшу цінність становить листування варшавських, віденських та венеціанських нунційів. Саме в них містяться відомості про перебіг подій Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр., добу Руїни, а також визначних діячів тих часів – Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Петра Дорошенка та ін. Варто проаналізувати всі згадки про гетьмана Івана Виговського, що містяться у цих джерелах, та про основні події в роки його гетьманування, а найперше – Гадяцький трактат та українсько-московську війну 1658–1659 рр. Перш, ніж братися за дослідження звісток, треба зауважити, що нунції займали доволі високе становище в римській курії і були відданими католиками, відтак годі очікувати від них прихильного ставлення до подій Національно-визвольної війни або симпатії до її ватажків. Не дивно, що самостійницькі кроки українських володарів, спрямованих проти панування Речі Посполитої на своїй території, сприймалися папськими посланцями вкрай негативно, а українська політика Варшави, навпаки, ідеалізувалася.

Листи папських нунційів були опубліковані представниками василіанського ордену у «Записках чину св. Василя Великого» («ЗЧСВВ») – неперіодичному науковому виданні, яке виходило у 1924–1939 рр. за редакції отців І.Скрутения та Р.Лукана у Жовкві й Львові. До 1939 р. вийшло 6 томів. Було поновлене в 1949 р. у Римі як друга серія, редагувалося отцями А.Великим та І.Назарком. Упродовж 1949–1979 рр. вийшло 50 томів у двох секціях: монографії (40 томів) і звіти, розвідки, огляди, біографічні та бібліографічні матеріали з історії та діяльності чину св. Василя Великого (10 томів). У третій секції протягом 1979–1981 рр. було опубліковано 55 томів збірок документів і матеріалів з архівів Ватикану, які стосуються історії України, зокрема, і досліджувані нами «Листи апостольських нунційів, що висвітлюють історію України» («Litterae Nuntiorum Apostolicorum Historiam Ucrainae Illustrantes»), які на даний момент вийшли у 13 томах, що охоплюють пе-

* Соловйова Ганна Валентинівна – аспірантка Інституту української археографії та джерелознавства імені М.С.Грушевського НАНУ.

E-mail: a.v.solovyova@gmail.com

ріод з 1550 по 1683 рр. (серія має продовження до 1850 р.). Оpubліковані документи взято з фондів польської, німецької та венеціанської нунціатур таємного Ватиканського архіву.

Згадки про Івана Виговського ми знаходимо у п'яти томах «*Litterae Nuntiuorum Apostolicorum Historiam Ucrainae Illustrantes*». Уперше ім'я майбутнього гетьмана згадується у 7-му томі, який охоплює період 1649–1651 рр. Лише у двох листах нунція Дж. де Торреса знаходимо І.Виговського – підпис під Зборівським договором: «І.Виговський – генеральний писар Війська Запорозького»⁵ і поряд з іменем Б.Хмельницького: «Богдан Хмельницький із писарем Виговським»⁶.

Дещо більше відомостей міститься в наступному, 8-му, томі за період 1652–1656 рр. Тут ім'я І.Виговського згадується у 4-х листах, написаних варшавськими нунціями Дж. де Торресом (1 лист) і П.Відоні (2 листи), а також венеціанським нунцієм К.Караффою (1 лист).

Лавиноподібне зростання кількості повідомлень спостерігається в т.9, який охоплює період 1657–1659 рр., що не дивно, адже якраз у цей час І.Виговський сходить на вершину козацької ієрархії й по смерті Б.Хмельницького стає гетьманом України. І.Виговський згадується у 73 листах. Більша частина з них написана тодішнім варшавським нунцієм П'єтро Відоні (50 листів), венеціанським нунцієм Карло Караффою та ін. Після зречення Івана Виговського (1659 р.) звісток про нього поменшало, хоча ім'я колишнього гетьмана згадується ще доволі часто. Так, у т.10, у 48 листах за 1659–1663 рр. є згадки про І.Виговського. Знов-таки найбільше про нього пише з Варшави нунцій П.Відоні, але збільшується кількість згадок і у венеціанського посланця Алтовіті.

У т.11, що охоплює період 1664–1669 рр., І.Виговський згадується лише у 5 листах, в основному у зв'язку з його смертю, про що писав у своїх донесеннях новий варшавський нунцій А.Пінателлі. У т.12 (1670–1674 рр.) є лише одна згадка про І.Виговського – як про колишнього гетьмана.

Проаналізувавши зміст листів папських нунціїв, можна зробити деякі висновки щодо висвітлення в них постаті Івана Виговського. По-перше, якихось біографічних даних про нього тут немає, але привертає увагу той факт, що, наприклад, у листі від 12.06.1658 р. нунцій К.Караффа називає І.Виговського польським шляхтичем руського походження («*il Vicoroschi, nobile Polacco Ruteno*»)⁷. Це твердження не розходиться з думками сучасних істориків. Так, Ю.Мицик пише, що майбутній гетьман походив зі старовинного роду української православної шляхти, гніздо якої було у с.Вигові Овруцького повіту Київського воєводства. Виговські були дрібними українськими шляхтичами і мав цілковиту рацію незнаний автор польськомовної «Віршованої хроніки» (1682 р.), коли відзначав: «Цей Виговський, хоч був не з панів, але шляхтич із народження, віри грецької, Вига чи Вишинка старого ймення, руська кістка, хоча польське м'ясо»⁸.

По-друге, папські представники добре знали, що наступником Богдана Хмельницького стане саме Іван Виговський. Наприклад, у листі К.Караффи з Генуї від 2.12.1656 р., окрім непідтвердженої чутки про смерть Б.Хмельницького, знаходимо доказ того, що І.Виговський є його наступником: «Зрозуміло, крім того, що померлий Хмельницький (*Smilenscki*) і заступник його місця Виговський можуть сподіватися зібрати [достатню] силу, їх (поляків – Г.С.) завоювати своїми загонами і змусити поляків підкоритися»⁹.

Наступним моментом, якому нунції присвячують велику увагу, є смерть Богдана Хмельницького й обрання на його місце сина Юрія, а до повноліття останнього обов'язки гетьмана повинен був виконувати Іван Виговський.

Ось що пише варшавський нунцій П.Відоні в листі від 23.05.1657 р.: «Було отримано листа, в якому розповідається, що комендант Хотина (Kosim), турецької фортеці, оголосив про смерть Хмельницького [...] і що козаки на його місце обрали сина, який ще достатньо молодий, [тому] поклали обов'язки на писаря (Виговського – Г.С.)»¹⁰.

По смерті Б.Хмельницького в Гетьманщині розгорнулася боротьба між різними політичними угрупованнями, які, незважаючи на заповіт Богдана передати булаву його синові Юрасю, не могли поділити між собою владу. Українська народна дума про смерть Б.Хмельницького називає в одному варіанті ймовірним спадкоємцем булави І.Виговського, а потім П.Тетерю, а у другому – полковників А.Ждановича, Г.Лісницького, Джеджелія та М.Пушкаря, хоча запевняє, що козаки наполягали на обранні саме Юрія Хмельницького. Іноземні джерела вказують на те, що у середовищі козацької старшини склалося три угруповання, котрі прагнули бачити гетьманом України І.Виговського, Ю.Хмельницького та «генерал-лейтенанта Удовиченка», очевидно, полковника Г.Лісницького. Між цими угрупованнями ще за життя Б.Хмельницького почалася боротьба. Одразу ж по смерті Б.Хмельницького, за даними деяких джерел, відбулася секретна нарада у Суботові за участю І.Виговського, Г.Лісницького, М.Пушкаря, Г.Гуляницького та «іркльївського полковника», очевидно, Матвія Папкевича. Там, нібито, було ухвалене рішення про те, що І.Виговський має бути гетьманом тимчасово (за деякими даними на три роки), поки Ю.Хмельницький досягне повноліття¹¹.

Папський нунцій П.Відоні у своєму листі від 6.09.1657 р. детально описує угруповання, на які поділилося козацтво у питанні спадкоємця «великого Богдана»: «Нарешті, здається, немає сумнівів у смерті Хмельницького, а те військо все ще залишається поділеним у розбраті; не погоджуються ніяк, що спадкоємець їхнього гетьмана – син померлого, а хочуть Виговського, який був їхнім канцлером (генеральним писарем – Г.С.), а народ (січовики) підтримує Антоніо (Антоня Ждановича – Г.С.), який командував козаками з Трансильванії»¹². У листі від 19.11.1657 р. П.Відоні писав: «Виговський тим не менш був обраний наказним гетьманом (Vice Generale), поки син Хмельницького неповнолітній»¹³.

Дуже багато уваги папські нунції приділяли українсько-московській війні 1658–1659 рр. П.Відоні щодо цих подій у своєму донесенні в Рим від 8.07.1658 р. писав: «Продовжується розрив поміж козаками цієї та іншої сторони Дніпра. Виговський став табором у певному місці в одній милі від табору татар, які за ним пішли; Пушкар (Puscarenco) – його супротивник – покладає надії на полковника Джеджелію (Zeralia), який зрадив Виговського, маючи того (Виговського – Г.С.) в руках. Він (Пушкар – Г.С.) рушив до їхнього табору, звідки трохи раніше поїхав Виговський, почалася якась сутичка, [в якій] трохи пізніше того (Пушкаря – Г.С.) було вбито за допомогою татар; битва відбулась в день Вознесіння, завершившись розгромом всіх тих, хто підтримував Пушкаря і московитів, кажуть, що близько 30 тисяч [були] вбиті та полонені»¹⁴.

Велика кількість донесень нунційів присвячена перемозі І.Виговського у Конотопській битві. Такий опис цієї події подає у своєму листі від 9.08.1659 р. нунцій П.Відоні: «З'явилося підтвердження від козацького гетьмана Виговського про всі подробиці розгрому, про який було написано 26 [числа] минулого [місяця], якого було завдано московитам; розповідають, що прибув татарський Карач-бей (Karasbea) для з'єднання з Виговським, [вони] зустрілись з 1500 бунтівних козаків, що були у Зінковського (Zinkoski), командувача московитів в Україні, усі [вони] загинули, а командувача ув'язнили; у

той же час згадані татари, об'єднавшись із Виговським, разом вирушили на-відати хана, який стояв табором на відстані однієї милі, і в день св.Петра за старим стилем, рушили звільняти Конотоп (Canotaff) з облоги, де перебував Гуляницький (Ulanski) – лейтенант Виговського, і куди передбачливий московський головнокомандувач Трубецькой (Torbeski), крім того, одразу ж відправив 15 тис. солдатів на чолі з генералом Ромодановським (Romanadoski) і з іншими командирами, щоби попередити кроки [супротивника], але загнані діями татар і козаків, 8 тисяч з них були вбиті, а інші ув'язнені, разом з усіма генералами і полковниками, серед яких були деякі князі, тобто московські принци (Principi di Moskovici), такі, як згаданий Ромодановський, Пожарський (Posarski), Попович (Pokowicz), Львов (Lewf) з полковниками Бутурліним (Bortarlin), Івановим (Ivan), Стібуком (Stibuk), Вільшанським (Vilzczan). Через 3 години хан віддав наказ, щоби всім відтіяли голови; говорять, що тільки Ромодановський був залишений [у живих], маючи заплатити 100 тис. флоринів. Повідомляють про те, що Трубецькой (Torbeski), московський головнокомандувач, покинув Конотоп; а Гуляницький (Ulanski), об'єднавшись зі своїм гарнізоном, його розбив, здобувши 4 гармати та інше спорядження; думаючи врятуватися завдяки відходу на інший берег річки Конотоп, [Трубецькой] зупинився, щоби дати відпочити людям, які ще залишилися, але хан його переслідував, і він (хан – Г.С.) з одної сторони і козаки з іншої об'єдналися таким чином, що не було можливості врятуватися»¹⁵.

Опис битви нунцієм у принципі збігається з даними літопису Самовидця¹⁶, а також узгоджується з працями сучасних дослідників: А.Бульвінського¹⁷, Ю.Мицика¹⁸, В.Степанкова¹⁹, Т.Чухліба²⁰ та інших учених.

Після того, як в Україні запалало полум'я громадянської війни, а зовнішньополітична ситуація сильно погіршилася, І.Виговський склав булаву на користь Ю.Хмельницького. За короткий час він опинився у скрутному стані, його військо тануло, переходило до Ю.Хмельницького. І.Виговський вирішив відмовитися від булави за умови, що новий гетьман не розірве Гадяцького договору і випустить його дружину з Чигирини²¹. Про ці події докладно пише у своєму листі від 25.10.1659 р. й П.Відоні: «З кожною новою звісткою з України все більше відчувається, як Виговського замінює у командуванні [козацькими] військами Хмельницький під приводом, що [Виговський] йому допомагав, поки не досягне достатнього віку; але говорять, що [Виговський] хоче, щоб спочатку він (Ю.Хмельницький – Г.С.) присягнув на вірність його величності, що, як кажуть, відбудеться, і для цього відправляє свідчення (la patente)»²².

Король Ян Казимир, цінуючи І.Виговського як впливову особу та ініціатора Гадяцького трактату, надав йому почесну посаду київського воєводи, яка давала високе звання сенатора Речі Посполитої. Кінець життя видатного українського гетьмана припав на складні часи Руїни. На той час гетьманська Україна розкололася на дві частини (Правобережну та Лівобережну), кожна з яких була автономною областю у складі Московської держави та Речі Посполитої, і мала свого гетьмана. На Правобережжі у 1662–1665 рр. гетьманував П.Тетеря. Незважаючи на родинні зв'язки, на те, що обидва були визначними сподвижниками Богдана Хмельницького, відносини між І.Виговським і П.Тетерею у цей період значно загострилися. І.Виговський, як і більшість козацької старшини, не кажучи вже про низи, не сприймав відверто пропольської політики П.Тетері. Саме тоді відбувається невдалий похід Яна Казимира на Лівобережжя (1664 р.), коли частина козацької старшини вирішила виступити проти короля. Після закінчення походу в Правобережній Україні вибухнуло потужне повстання проти Речі Посполитої та

гетьмана П.Тетері, яке очолював Дмитро Сулимка. Зв'язок із повстанцями підтримував і І.Виговський, через що його було звинувачено у державній зраді.

Колишнього гетьмана запросили у Корсунь, де П.Тетеря, М.Маховський та декілька польських воєначальників проводили нараду. Там І.Виговського заарештували, а 26 (16) березня 1664 р. розстріляли без суду, слідства, навіть без королівського відома, хоч він був сенатором і без волі короля його не можна було страчувати²³. Останні дні І.Виговського дуже детально описано в листі варшавського нунція А.Пінателлі від 16.04.1664 р.: «Зі Львова прийшла новина більш достовірна, ніж того тижня, про необхідність з упевненістю оголосити, що Виговський – воєвода київський, той самий, який жив за часів Хмельницького, командувач і один з основних організаторів повстання в Україні, який був його канцлером і головним натхненником усіх найбільш важливих рішень; і який після смерті вищезгаданого Хмельницького наслідував місце гетьмана (Generale) і був зарахований у число сенаторів королівства, який закінчив [свою кар'єру] покірним королю, дає [велику] кількість причин сумніватися у своїй відданості. З останніх наявних документів і зізнань великої кількості козаків, що поступили, [стало] зрозуміло, що він головний підбурювач останніх полум'яних повстань, що відбулись у Лисянці (Lisianka), і [учасники яких] в день 17-го березня були ув'язнені. Для цієї несвідомої справи його прибічники почали переговори з султаном – вождем татар, щоби подав знак для їх визволення, для цього [має] заявити, що бажає їх звільнення з в'язниці насильницьким шляхом; для усунення всіх причин небезпечного ризику, поблизу перебувало [польське] військо, основні сили якого не були відведені зі знанням справи, із приводу чого було так само впорядковано польських людей, які знаходилися під командуванням Маховського (Macowski) і покірних козаків на чолі з генералом Тетерею, схопили того, хто заслуговував смерті (Виговського – Г.С.) і 26 [числа] того ж [місяця] був страчений згідно з вироком, був розстріляний біля Ольховця (Olkowca) на відстані 6 миль від Корсуня. Після його смерті було знайдено багато листів, які більшою мірою засвідчували найгірші якості всіх його намірів, [адже] був схильний продовжувати розбурхувати королівство»²⁴.

Загалом, згадки про Івана Виговського містяться в 133 листах апостольських нунціїв. Цей джерельний комплекс потребує подальшого опрацювання й чекає на своїх дослідників. На прикладі нашої невеличкої розвідки можемо побачити, наскільки важливим джерелом з історії України XVII ст. є реляції нунціїв.

№1

1657, 13 жовтня, Варшава. Уривок із листа папського нунція П.Відоні*
[Виговський – новий гетьман козаків...]

Останні повідомлення [про те], що частина України досягла згоди, що Виговського, канцлера покійного Хмельницького, зробили наказним гетьманом (Capitano) того війська; і що одразу був призначений московським царем [гетьманом] син Хмельницького, і хоча говорять, що це було зроблено за бажанням батька, усі проте вважають, що цей (Ю.Хмельницький – Г.С.) заважатиме йому (І.Виговському – Г.С.) виконувати кінцеві задуми на подібній посаді завдяки своїм угрупованням і зв'язкам.

* Листи наводяться за римським виданням «Litterae Nuntiuorum Apostolicorum Historiam Ucrainae Illustrantes» (томи 7–11), у перекладі автора.

№2

1658, 1 квітня, Варшава. Уривок із листа папського нунція П.Відоні
[Про незгоду козаків по обидві сторони Дніпра]

У листі сеньйора коронного гетьмана (С.Потоцького – Г.С.) повідомляється, що Виговський – гетьман (Capitano Generale) козаків побився з тими, хто живе на тій стороні Дніпра, і які об'єдналися з московитами; ті (військо І.Виговського – Г.С.) зазнали втрат приблизно у 2 тис. людей, через що було покликано на допомогу татар, щоби помститися московитам і козакам, які їх розбили.

№3

1658, 8 липня, Варшава. Лист папського нунція П.Відоні
[Розбрат серед козаків по обидві сторони Дніпра]

Продовжується розрив поміж козаками з тієї та іншої сторони Дніпра. Виговський став табором у певному місці в одній милі від табору татар, які за ним послидували; Пушкар (Puscarenco) – його супротивник – покладає надії на полковника Джеджелію (Zeralia), який зрадив Виговського, маючи того (І.Виговського – Г.С.) в руках. Він (М.Пушкар – Г.С.) просунувся до їхнього табору, звідки трохи раніше поїхав Виговський, почалась якась сутичка, [в якій] трохи пізніше того (М.Пушкаря – Г.С.) було вбито за допомогою татар; битва відбулась в день Вознесіння, завершившись розгромом усіх тих, хто підтримував Пушкаря і московитів, кажуть, що близько 30 тисяч [були] вбиті й узяті в полон.

Можна заключити, що той Теодосій Грек (Teodosio Greco) від імені того самого Виговського [уповноважений] продовжити переговори з налагодження [стосунків] з його величністю.

Полковник Тетеря – довірена особа згаданого Виговського – зблизився з сеньйором Беневським (Biniowski), волинським каштеляном, чим дав зрозуміти, що пристає до нього заради тих самих переговорів, додаючи до цього, що не буде повертатися додому у цьому випадку, тому що таким чином зробить велику послугу його величності.

№4

1659, 25 жовтня, Варшава. Уривок із листа папського нунція П.Відоні
[Про події в Україні: зречення гетьмана Виговського, особливості становища Юрія Хмельницького й козацьких загонів]

Із кожною новою звісткою з України все більше відчувається, як Виговського замінює у командуванні [козацькими] військами Хмельницький під приводом, що [Виговський] йому допомагав, поки не досягне достатнього віку; але говорять, що [Виговський] хоче, щоби спочатку він (Ю.Хмельницький – Г.С.) присягнув на вірність його величності, що, як кажуть, відбудеться і для цього відправлять свідчення, [у чому] Виговського запевнили, але змусили затриматись зі своєю родиною. А сеньйор Потоцький, який там керує певними загонами тієї армії, повідомив у листі сеньйора Сапігу, що його супроводжували вже інші 4 тисячі, які високо злетіли з тих пір, як зустрічався з Хмельницьким. У цьому разі з Русі поспішили волинський каштелян (К.Беневський – Г.С.) і Тетеря для допомоги їхнім справам там. Треба додати, що Хмельницький звернувся до війська [з запитанням], кого вони хочуть підтримати: його величність або московитів, на що відповіли, що свого короля. Незважаючи на це, пропозиція вийшла дуже підозріла, і змусила сумніватись тих, хто повинен мати впевненість.

№5

1659, 2 листопада, Варшава. Уривок із листа папського нунція П.Відоні
[Зречення Виговського й обрання Юрія Хмельницького гетьманом козаків]

Один із козацьких наказів, [відданих] Виговським після зречення того командування, яке було залишене сину Хмельницького, [був] передати, що те (козацьке – Г.С.) військо вже три рази висловлювало бажання жити під правлінням його величності, і він очікує, що названий новий гетьман усе-таки вчинить, як очікується.

¹ Антонович В. Б., Забугин В. А. Донесения папского нунция Иоанна Торреса архиепископа адрианопольского, о событиях в Польше во время восстания Б.Хмельницкого, извлечённые из Ватиканского архива // Сборник статей и материалов по истории Юго-Западной России, издаваемый Временною комиссиею для разбора древних актов. – К., 1914. – Т.2. – С.1–181.

² Мицик Ю.А. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття. – Дніпропетровськ, 1996. – С.260.

³ Плохий С.Н. Борьба украинского народа с католической экспансией XVI–XVII вв. – Днепропетровск, 1987. – 64 с.

⁴ Наливайко Д. Очима Заходу: Рецепція України в Західній Європі XI–XVIII ст. – К., 1998. – 578 с.

⁵ Litterae Nuntiuorum Apostolicorum Historiam Ucrainae Illustrantes.– Vol.VII: 1649–1651. – Romae, 1962. – P.317.

⁶ Ibid. – P.285.

⁷ Ibid. – Vol.IX: 1657–1659. – Romae, 1963. – P.109.

⁸ Мицик Ю.А. Гетьман Іван Виговський. – К., 2004. – С.6.

⁹ Litterae Nuntiuorum Apostolicorum...– Vol.VIII: 1652–1656. – Romae, 1963. – P.313–314.

¹⁰ Ibid. – Vol.IX: 1657–1659. – Romae, 1963. – P.41.

¹¹ Мицик Ю.А. Гетьман Іван Виговський. – С.56.

¹² Litterae Nuntiuorum Apostolicorum...– Vol.IX. – P.70.

¹³ Ibid. – P.78.

¹⁴ Ibid. – P.116–117.

¹⁵ Ibid. – Vol.X: 1659–1663. – Romae, 1965. – P.17–18.

¹⁶ Літопис Самовидця. – К., 1971. – С.79–80.

¹⁷ Бульвінський А.Г. Конотопська битва 1659 р. // Укр. іст. журн. – 1998. – №3. – С.76–83; №4. – С.33–43.

¹⁸ Мицик Ю.А. Гетьман Іван Виговський. – К., 2004. – 84 с.

¹⁹ Степанков В.С. Гетьманство Івана Виговського: соціально-політична боротьба і проблеми державного будівництва (серпень 1657 – вересень 1659 р.) // Середньовічна Україна. – Вип.1. – К., 1994.

²⁰ Чухліб Т. Конотопська битва 1659 р. в контексті міжнародної ситуації у Східній Європі // Конотопська битва 1659 р.: Мат. наук. конф. – К., 1996.

²¹ Мицик Ю.А. Гетьман Іван Виговський. – С.71.

²² Litterae Nuntiuorum Apostolicorum...– Vol.X. – P.49.

²³ Мицик Ю.А. Гетьман Іван Виговський. – С.79.

²⁴ Litterae Nuntiuorum Apostolicorum...– Vol.XI: 1664–1669. – Romae, 1967. – P.29–30.

The article is about Ivan Vyhovs'kyi, about major milestones of his life and political career based on excerpts from letters of the papal legate. Its describing the election of I.Vyhovs'kyi as a Hetman, the Ukrainian-Muscovy war of the 1658–1659, the resignation of I.Vyhovs'kyi in favor of Yurii Khmel'nyts'kyi and the death of Ukrainian Hetman.